

Uzasadnienie do
Zarządzenia Regionalnego Dyrektora Ochrony Środowiska we Wrocławiu
z dnia 11 lipca 2014 r.
w sprawie ustanowienia planu zadań ochronnych dla obszaru Natura 2000
Masyw Ślęży PLH020040

Zgodnie z art. 28 ust. 5 ustawy z dnia 16 kwietnia 2004 r. o ochronie przyrody (Dz. U. z 2013 r., poz. 627 ze zm.) regionalny dyrektor ochrony środowiska ustanawia, w drodze aktu prawa miejscowego, w formie zarządzenia, plan zadań ochronnych dla obszaru Natura 2000. Plan zadań ochronnych sporządzany jest na 10 lat; pierwszy projekt sporządza się w terminie 6 lat od dnia zatwierdzenia obszaru przez Komisję Europejską jako obszaru mającego znaczenia dla Wspólnoty (art. 28 ust. 1 ustawy o ochronie przyrody).

Obszar Natura 2000 Masyw Ślęży PLH020040 zatwierdzono decyzją Komisji Europejskiej jako obszar mający znaczenie dla Wspólnoty 12 grudnia 2008 r., którą opublikowano w Dzienniku Urzędowym Komisji Europejskiej 13 lutego 2009 r. (wejście w życie dnia 6 marca 2009 r.), a wyznaczono w celu zachowania we właściwym stanie przedmiotów ochrony wymienionych w Załączniku I Dyrektywy siedliskowej tj.:

- *6110 Skały wapienne i neutrofilne z roślinnością pionierską (*Alyso-Sedion*),
- 6190 Murawy pannońskie (*Stipo-Festucetalia pallentis*),
- 6210 Murawy kserotermiczne (*Festuco-Brometea* i ciepłolubne murawy z *Asplenion septentrionalis Festucion pallentis*),
- 6410 Zmiennowilgotne łąki trzęślicowe (*Molinion*),
- 6430 Ziołorośla górskie (*Adenostylin alliariae*) i ziołorośla nadrzeczne (*Convolvuletalia sepium*),
- 6510 Nizowe i górskie świeże łąki użytkowane ekstensywnie (*Arrhenatherion elatioris*),
- 7230 Górskie i nizinne torfowiska zasadowe o charakterze młak, turzycowisk i mechowisk,
- 8150 Środkowoeuropejskie wyżynne rumowiska krzemianowe,
- 8220 Ściany skalne i urwiska krzemianowe ze zbiorowiskami z *Androsacion vandellii*,
- 9110 Kwaśne buczyny (*Luzulo-Fagetum*),
- 9130 Żyzne buczyny (*Dentario glandulosae Fagenion*, *Galio odorati-Fagenion*),
- 9170 Grąd środkowoeuropejski i subkontynentalny (*Galio-Carpinetum*, *Tilio-Carpinetum*),

- *9180 Jaworzyny i lasy klonowo-lipowe na stokach i zboczach (*Tilio plathyphyllis-Acerion pseudoplatani*),
- 9190 Kwaśne dąbrowy (*Quercion robori-petraeae*),
- *91E0 Łęgi wierzbowe, topolowe, olszowe i jesionowe (*Salicetum albo-fragilis, Populetum albae, Alnenion glutinoso-incanae*) i olsy źródliskowe,
- *91I0 Ciepłolubne dąbrowy (*Quercetalia pubescenti-petraeae*)

oraz gatunków wymienionych w Załączniku II Dyrektywy siedliskowej:

- 1308 mopek *Barbastella barbastellus*,
- 1323 nocek Bechsteina *Myotis bechsteini*,
- 1324 nocek duży *Myotis myotis*,
- 1188 kumak nizinny *Bombina bombina*,
- 6177 modraszek telejus *Maculinea (Phengaris) teleius*,
- 6179 modraszek nausitous *Maculinea (Phengaris) nausithous*,
- 1060 czerwonończyk nieparek *Lycaena dispar*,
- *1084 pachnica dębowa *Osmoderma eremita (Osmoderma barnabita)*,
- 4096 mieczyk błotny *Gladiolus palustris*.

Projekt planu zadań ochronnych dla obszaru mającego znaczenie dla Wspólnoty Masyw Ślęży PLH020040 (zwanego dalej Obszarem) został sporządzony z uwzględnieniem wymagań określonych w art. 28 ust. 10 ustawy o ochronie przyrody oraz zgodnie z zapisami rozporządzenia Ministra Środowiska z dnia 17 lutego 2010 r. w sprawie sporządzania projektu planu zadań ochronnych dla obszaru Natura 2000 (Dz. U. Nr 34, poz. 186 ze zm.).

Założeniem do opracowania projektu planu zadań ochronnych dla Obszaru jest utrzymanie lub odtworzenie właściwego stanu przedmiotów ochrony, który to obowiązek wynika z art. 6 (1) Dyrektywy siedliskowej.

Prace nad projektem planu zadań ochronnych dla Obszaru rozpoczęły się w maju 2012 roku w ramach realizacji projektu POIS.05.03.00-00-186/09 „Opracowanie planów zadań ochronnych dla obszarów Natura 2000 na obszarze Polski”, współfinansowanego ze środków Programu Operacyjnego Infrastruktura i Środowisko w ramach działania 5.3 priorytetu V.

Przedmiotowy projekt planu zadań ochronnych zawiera wszystkie niezbędne elementy wynikające z zapisów ww. ustawy o ochronie przyrody i ww. rozporządzenia w sprawie sporządzania projektu planu zadań ochronnych dla obszaru Natura 2000.

W trakcie prac terenowych zweryfikowano listę przedmiotów ochrony w obszarze i zaproponowano docelową aktualizację Standardowego Formularza Danych poprzez wykreślenie siedlisk 6510 Nizowe i górskie świeże łąki użytkowane ekstensywnie i 7230 Górskie i nizinne torfowiska zasadowe o charakterze młak, turzycowisk i mechowisk z listy przedmiotów ochrony Obszaru oraz zmianę oceny siedliska 9130 Żyzne buczyny na D - nieznacząca. Zmiany te wynikają z faktu, iż część stanowisk siedliska 6510 została zabudowana lub zarosła podrostem krzewów i drzew w wyniku zaniechania gospodarki rolnej, a na pozostałych stanowiskach stwierdzono występowanie łąk wilgotnych rzędu *Molinietalia* oraz szuwarów wielkoturzycowych związku *Phragmition* – nie stwierdzono występowania łąk świeżych z gatunkami diagnostycznymi na terenie Obszaru. W trakcie inwentaryzacji nie stwierdzono także występowania siedliska 7230, ponadto w dostępnych materiałach brak jest informacji o występowaniu siedliska w Obszarze. Natomiast niewielka powierzchnia, jaką zajmuje siedlisko 9130 i jego położenie poza zwartym zasięgiem zespołu oraz brak gatunków charakterystycznych sprawiają, że nie można uznać tego stanowiska za istotne dla ochrony żyznych buczyn sudeckich w kraju, w związku z tym zaproponowano zmianę oceny ww. siedliska .

Ponadto zaproponowano zmianę oceny reprezentatywności (na D) dla gatunku płaza 1188 kumaka nizinnego *Bombina bombina* – podczas przeprowadzonej w trakcie prac nad planem zadań ochronnych weryfikacji terenowej nie potwierdzono występowania osobników ww. gatunku w granicach obszaru.

Na podstawie powyższych danych zostanie opracowany i przekazany do Generalnej Dyrekcji Ochrony Środowiska wniosek o wprowadzenie zmian do SDF Obszaru.

Podczas prac nad projektem przeanalizowano także przebieg granic Obszaru i zaproponowano zmianę granic obszaru, zgodnie z aktualną wiedzą o występowaniu siedlisk przyrodniczych i siedlisk gatunków oraz ich korektę w celu dociągnięcia granic Obszaru do działek ewidencyjnych/oddziałów leśnych. Proponowane jest rozszerzenie obszaru m.in. o dolny fragment tzw. Łąki Sulistrowickiej (stanowiący bardzo cenny płat siedliska 6410 Zmiennowilgotne łąki trzęślicowe *Molinion* oraz potencjalne stanowiska 4096 Mieczyka błotnego *Gladiolus palustris*) oraz kamieniołom w Przemilowie (stanowiący potencjalne siedlisko 1188 kumaka nizinnego oraz 6210 muraw kserotermicznych). Wskazana jest także korekta granic w celu włączenia ruin dawnego browaru w Sobótce-Górcie wraz z podziemnymi wyrobiskami, znajdującymi się w odległości ok. 200 od granic obszaru – stanowiącymi cenne zimowisko nietoperzy będących przedmiotami ochrony obszaru (nocka dużego, nocka Bechsteina i mopka). Zimowe liczenia w tym stanowisku wykazywały ponad

100 zimujących osobników nietoperzy. Stare dziuplaste drzewa rosnące w otoczeniu browaru stanowią również potencjalne siedlisko pachnicy dębowej. Wniosek w sprawie powiększenia Obszaru zostanie ostatecznie sformułowany i przekazany do Generalnej Dyrekcji Ochrony Środowiska.

Obecne granice Obszaru przedstawiono na załączniku mapowym oraz opisano w oparciu o punkty węzłowe, dla których podano długość i szerokość geograficzną w układzie PUWG 1992.

W Obszarze dominują tereny zalesione – zajmują one 84% powierzchni Obszaru. Pozostałą część stanowią siedliska rolnicze. Za unikatową uznaje się w Obszarze roślinność naskalną, duże populacje rzadkich roślin naczyniowych oraz jedyne w Polsce stanowiska 4096 mieczyka błotnego *Gladiolus palustris*. Ponadto na szczególną uwagę zasługują cenne miejsca zimowania wielu zagrożonych gatunków nietoperzy w sztolniach dawnej kopalni chromitów „Tapadła” w górze Czernica.

Tereny w większości stanowią własność Skarbu Państwa w zarządzie Lasów Państwowych – LP (Nadleśnictwo Miękinia), a tylko niewielkie obszary stanowią własność prywatną. Obszar jest terenem, na którym masowo uprawiana jest turystyka rekreacyjna i spacerowa, pieszo-rowerowa oraz edukacja przyrodniczo-leśna (prowadzona przez Dolnośląski Zespół Parków Krajobrazowych – DZPK i ww. Nadleśnictwo).

W ramach prac nad projektem planu dokonano oceny stanu ochrony poszczególnych siedlisk przyrodniczych i gatunków oraz zidentyfikowano zagrożenia, istniejące i potencjalne, dla poszczególnych przedmiotów ochrony.

Najważniejszymi zagrożeniami dla muraw i siedlisk skalnych 6190, 6210 i 8220 są ścieżki, szlaki piesze, szlaki rowerowe i konkurencja międzygatunkowa – stanowiska siedlisk zagrożone są w dużej mierze przez ruch turystyczny, a także przez wkraczanie roślinności zielnej preferującej warunki większej wilgotności i zacienienia spowodowane wzrostem w najbliższym otoczeniu drzew i krzewów.

Ze zidentyfikowanych zagrożeń dla siedlisk leśnych najważniejszym jest zmniejszenie lub utrata określonych cech siedliska (zbyt mała ilość obumarłych drzew i martwego drewna leżącego), powodująca zubożenie różnorodności biologicznej siedliska i ujednolicanie jego struktury.

Zagrożeniami dla mieczyka błotnego są konkurencja, zmiana składu gatunkowego (sukcesja) i zmniejszenie lub utrata określonych cech siedliska – zaniechanie gospodarki łąkarskiej spowodowało zarastanie powierzchni lasem i ekspansję turzyc oraz szerokolistnych traw.

Zagrożenia dla nietoperzy, stanowiących przedmioty ochrony obszaru, związane są z niekontrolowanym ruchem turystycznym i częstą penetracją w okresie zimowym sztolni (stanowiących zimowiska tych zwierząt) przez ludzi.

Zagrożenia dla motyli wynikają z zaniechania odpowiedniej gospodarki łąkarskiej oraz zarastania krzewami i nalotem drzew, prowadzących do sukcesywnej redukcji siedliska gatunków.

Dla siedlisk, dla których zidentyfikowano istniejące zagrożenia, wskazano cele działań ochronnych oraz ustalono konkretne działania ochronne w zakresie ochrony czynnej.

Działania ochronne mają na celu zachowanie przedmiotów ochrony we właściwym stanie zachowania lub przywrócenie właściwego stanu zachowania poprzez ochronę czynną. Dotyczą one m.in. wycinania krzewów i podrostu drzew zarastających powierzchnie muraw i zacieńających wychodnie skalne oraz skanalizowania ruchu turystycznego w celu ochrony przed wydeptywaniem i wypalaniem, a także ekstensywnej gospodarki kośnej, kośno-pastwiskowej, pastwiskowej trwałych użytków zielonych w celu utrzymania stanu zachowania siedlisk łąkowych i siedlisk mieczyka oraz motyli. W przypadku siedlisk leśnych zaplanowano prowadzenie gospodarki rębniami złożonymi, pozostawianie martwego drewna wielkowskalarowego. W celu odnowienia populacji mieczyka błotnego zaplanowano pobranie nasion i rozmnożenie z zastosowaniem lokalnego podłoża i propagul z lokalnej populacji, a także uzupełnienie informacji o dynamice populacji gatunku. W celu ochrony nietoperzy w Obszarze zaplanowano zabezpieczenie kryjówek zimowych przed penetracją ludzi oraz zachowanie zalesienia wokół otworów sztolni.

Zaplanowany monitoring dotyczy kontroli stanu przedmiotów ochrony oraz kontroli siedlisk przyrodniczych i gatunków zwierząt i rośliny w zakresie wykonywania działań ochronnych.

Plan zadań ochronnych nie zawiera wskazań do zmian w istniejących miejscowych planach zagospodarowania przestrzennego i studiach uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gmin Sobótka, Marcinowice, Łagiewniki, Dzierżoniów i Jordanów Śląski, dotyczących eliminacji lub ograniczenia zagrożeń wewnętrznych lub zewnętrznych, niezbędnych dla utrzymania lub odtworzenia właściwego stanu ochrony siedlisk i gatunków zwierząt, dla których ochrony wyznaczono obszar Natura 2000. Analiza przedmiotowych dokumentów wykazała, że ich ustalenia nie będą miały negatywnego wpływu na przedmioty ochrony Obszaru.

Sporządzenie planu ochrony dla Obszaru nie jest konieczne. Plan zadań ochronnych jest wystarczającym narzędziem do zapewnienia ochrony przedmiotom ochrony w Obszarze.

Ustanowienie planu zadań ochronnych poprzedzone zostało przeprowadzeniem postępowania z udziałem społeczeństwa.

Pierwsze spotkanie informacyjne, na którym przedstawiono założenia projektu POIS.05.03.00-00-186/09 „Opracowanie planów zadań ochronnych dla obszarów Natura 2000 na obszarze Polski”, współfinansowanego ze środków Programu Operacyjnego Infrastruktura i Środowisko, listę obszarów, dla których sporządzane będą plany zadań ochronnych oraz zasady współpracy odbyło się w dniu 4 marca 2010 r. Na spotkanie zaproszone zostały właściwe samorządy gminne na terenie których znajdują się obszary Natura 2000, dla których są opracowywane plany zadań ochronnych.

W dniu 30 kwietnia 2011 r. w Biuletynie Informacji Publicznej i w siedzibie Regionalnej Dyrekcji Ochrony Środowiska we Wrocławiu (na tablicy ogłoszeń) oraz w Gazecie Wyborczej o zasięgu wojewódzkim ukazało się obwieszczenie Regionalnego Dyrektora Ochrony Środowiska we Wrocławiu z dnia 28 kwietnia 2011 r. o zamiarze przystąpienia do opracowania projektów planów zadań ochronnych dla 35 obszarów Natura 2000 w województwie dolnośląskim, w tym dla przedmiotowego Obszaru. Obwieszczenie zostało również przekazane w celu jego upublicznienia m.in. do Urzędu Gminy Dzierżoniów, gdzie wisiało na tablicy ogłoszeń w dniach 17 maja – 7 czerwca 2011 r., Urzędu Gminy Łagiewniki, gdzie wisiało na tablicy ogłoszeń w dniach 13 maja – 8 czerwca 2011 r. oraz Urzędu Miasta i Gminy Sobótka, gdzie było wywieszone w dniach 17 maja – 1 września 2011 r. Następnie w dniu 10 maja 2012 r. w Biuletynie Informacji Publicznej i w siedzibie Regionalnej Dyrekcji Ochrony Środowiska we Wrocławiu (na tablicy ogłoszeń) oraz w Gazecie Wyborczej o zasięgu wojewódzkim ukazało się obwieszczenie Regionalnego Dyrektora Ochrony Środowiska we Wrocławiu z dnia 7 maja 2012 r. informujące o przystąpieniu przez Regionalną Dyrekcję Ochrony Środowiska do sporządzenia projektów planów zadań ochronnych dla 23 obszarów Natura 2000, w tym dla obszaru Masyw Ślęży. Obwieszczenie zostało również przekazane i wywieszone na tablicy ogłoszeń m.in.:

- Starostwa Powiatowego w Świdnicy w dniach 15 maja – 6 czerwca 2012 r.,
- Starostwa Powiatowego we Wrocławiu w dniach 14 maja – 6 czerwca 2012 r.,
- Urzędu Gminy w Dzierżoniowie w dniach 14 maja – 4 czerwca 2012 r.,
- Urzędu Gminy w Łagiewnikach w dniach 11 maja – 4 czerwca 2012 r.,
- Urzędu Gminy w Marcinowicach w dniach 11 maja – 8 czerwca 2012 r.,
- Urzędu Miasta i Gminy w Sobótce w dniach 15 maja – 29 czerwca 2012 r.

W procesie prac nad planem zadań ochronnych dla Obszaru zorganizowano spotkanie informacyjne oraz trzy spotkania Zespołu Lokalnej Współpracy, na które zaproszono osoby i podmioty prowadzące działalność gospodarczą w obrębie siedlisk przyrodniczych i siedlisk gatunków, przedstawiciele samorządów, organizacji pozarządowych, grupę ekspertów oraz inne zainteresowane strony. Podczas spotkań omówiono zasady pracy nad projektem planu zadań ochronnych, przedstawiono obecny stan wiedzy o Obszarze i jego przedmiotach ochrony. Poza tym omawiano kwestie korekty granic Obszaru, Standardowego Formularza Danych, zapisy dokumentów planistycznych oraz rzeczywiste i potencjalne zagrożenia, jakie zidentyfikowano w obszarze. Uzgodniono także cele ochrony, ustalono działania ochronne oraz określono zasady monitoringu działań ochronnych i przedmiotów ochrony. Odbyła się także wizja terenowa w celu ułatwienia zrozumienia uczestnikom spotkania problemów ochrony Obszaru.

Obwieszczeniem z dnia 11 marca 2014 r. Regionalny Dyrektor Ochrony Środowiska we Wrocławiu zawiadomił o możliwości udziału społeczeństwa w postępowaniu poprzez zapoznanie się z projektem planu zadań ochronnych i możliwości składania uwag i wniosków. Informacja została podana do publicznej wiadomości zgodnie z art. 39 ust. 1 pkt 1, 2, 3, 4 i 5 ustawy z dnia 3 października 2008 r. o udostępnianiu informacji o środowisku i jego ochronie, udziale społeczeństwa w ochronie środowiska oraz o ocenach oddziaływania na środowisko (Dz. U. z 2013 r., poz. 1235 ze zm.) i w związku z art. 28 ust.4 ustawy z dnia 16 kwietnia 2004 r. o ochronie przyrody. Obwieszczenie zostało zamieszczone na stronie internetowej Regionalnej Dyrekcji Ochrony Środowiska we Wrocławiu, a także ukazało się drukiem w prasie lokalnej w dniu 17 marca 2014 r. Obwieszczenie było również wywieszane w dniach 17 marca – 4 kwietnia 2014 r. na tablicach ogłoszeń Starostw Powiatowych w Świdnicy, we Wrocławiu i Dzierżonowie, Urzędów Gminy w Dzierżonowie, w Łagiewnikach, w Marcinowicach oraz Urzędu Miasta i Gminy w Sobótce.

Projekt zarządzenia i dokumentacji Planu zostały także udostępnione na Platformie Informacyjno-Komunikacyjnej (pzo.gdos.gov.pl) w dniach 17.03-4.04.2014 r. (włącznie).

Osoby zainteresowane projektem miały 21 dni na składanie uwag i wniosków.

Uwagi Generalnej Dyrekcji Ochrony Środowiska (GDOŚ) dotyczyły wskazanych zagrożeń i ich opisów, uzasadnień zmiany oceny ogólnej siedlisk przyrodniczych i gatunków, wskazanych celów zadań ochronnych, a także podmiotów odpowiedzialnych za wykonanie wskazanych działań ochronnych. Wskazania techniczne zostały uwzględnione, z wyjątkiem zaproponowanych zmian w treści zarządzenia, których nie uwzględniono z uwagi ustalony wcześniej szablon zarządzenia.

Zgodnie z uwagami poprawiono wszystkie nazwy i kody zagrożeń oraz uzupełniono wszystkie opisy zagrożeń, w przypadku gdy stwierdzony był brak zagrożeń istniejących dla przedmiotów ochrony.

W odniesieniu do uwagi, iż do zagrożeń dla siedliska 6210 Murawy kserotermiczne należy dopisać brak wypasu lub koszenia, stwierdzić należy, że płaty tego siedliska nie były utrzymywane w przeszłości w ten sposób, więc nie stanowi to zagrożenia dla siedliska.

Przeformułowano treść zapisu zagrożeń dla siedlisk 9110 Kwaśne buczyny oraz *9180 Jaworzyny i lasy klonowo – lipowe na stokach i zboczach (usunięto określenia typu drzewostanu), a także zmieniono opis zagrożenia dla siedliska 9170 Grąd środkowoeuropejski i subkontynentalny (w taki sposób aby nie wynikało, że rośliny inwazyjne pojawiają się w wyniku prac leśnych).

Dodano zagrożenie F03.02.03 „Chwytnie, trucie, kłusownictwo” dla hibernujących nietoperzy związane z niszczeniem krat zabezpieczających.

Wskazano jednoznaczne cele działań ochronnych doprecyzowując docelowy stan siedlisk przyrodniczych oraz siedlisk gatunków. Odstąpiono od podawania docelowej powierzchni oraz szczegółowych parametrów siedlisk – ograniczając wskazanie do ogólnego celu – określenia stanu zachowania siedliska.

Doprecyzowano zakres działania ochronnego przed zacienianiem 6190 Muraw panońskich wskazując na konieczność usuwania krzewów i podrostu drzew. Natomiast nie uwzględniono uwagi dotyczącej propozycji dodatkowych działań ochronnych dla siedliska 6210 Murawy kserotermiczne (nie możliwe jest przywrócenie gospodarowania, gdyż murawy te nie były wcześniej użytkowane pastersko) oraz nie należy wyznaczać miejsc na ognisko (jest to zbyt mały płat siedliska, aby możliwe byłoby wygospodarowanie terenu w tym celu, a ponadto z uwagi na otoczenie pożar stanowi duże zagrożenie dla tego siedliska oraz otaczających kompleksów leśnych).

Nie uwzględniono uwagi dotyczącej doprecyzowania kompetencji i zakresu współpracy podmiotów odpowiedzialnych za wykonanie poszczególnych działań ochronnych, bowiem w zarządzeniu wymagane jest wykazanie nazwy podmiotu bez podania jego funkcji.

Pozostawiono podział działań ochronnych w stosunku do siedliska przyrodniczego 6410 Zmiennowilgotne łąki trzęślicowe oraz siedliska 4096 mieczyka błotnego na obligatoryjne i fakultatywne, bowiem zapis ten jest zgodny z wytycznymi przyjętymi w projekcie dotyczącymi podmiotów, którzy mogą wystąpić o dofinansowanie w ramach Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich (nie można wykluczyć, że Nadleśnictwo uzyska w przyszłości z tego tytułu przychody). Łąka Sulistrowicka objęta jest ochroną rezerwatową, wobec czego

jako podmiot wskazano również organ sprawujący nadzór nad obszarem Natura 2000 (i rezerwatem przyrody).

Zgodnie z sugestią dopisano „usunięcie odpadów” jako działanie niezbędne do wykonania w miejscu występowania płatów siedlisk 8220 Ściany skalne i urwiska krzemianowe oraz 6210 Murawy kserotermiczne.

Zmieniono zapis dotyczący wyłączenia z prowadzenia zabiegów działania ochronnego w stosunku do 9110 Kwaśnych buczyn, wskazując konieczność utrzymania gospodarowania gospodarstw specjalnych, a także ograniczenie wykonywania zabiegów gospodarczych w obrębie płatów siedliska zlokalizowanych poza rezerwatem przyrody „Góra Ślęza”. Analogicznych zmian dokonano w stosunku do wskazań dotyczących siedliska *9180 Jaworzyny i lasy klonowo – lipowe na stokach i zboczach.

Pomimo wskazania GDOŚ, aby zmienić wskazywany udział martwego drewna w stosunku do siedlisk leśnych 9110, 9170, *9180, pozostawiono uogólniony zapis działania, z uwagi na zróżnicowany stan zachowania płatów siedlisk oraz zróżnicowanie wiekowe drzewostanów i związaną z tym niemożność wskazania takiej wartości, które byłaby możliwa do wyegzekwowania.

Zmodyfikowano zapis działania ochronnego dotyczącego siedliska *91E0 Łęgi wierzbowe, topolowe, olszowe i jesionowe, doprecyzowując znaczenie biogrup oraz formułując wskazania w zakresie pozostawiania martwego drewna.

Odnosząc się do uwag w zakresie oceny stanu zachowania oraz proponowanych działań ochronnych dla siedliska *91I0 Ciepłolubne dąbrowy w odniesieniu do wydanych zadań ochronnych dla rezerwatu przyrody „Góra Radunia”, należy zauważyć, że w opinii eksperta botanika rezerwat przyrody obejmujący górę Radunia, po części porasta m.in. monokultura świerkowa – faktycznie wymagająca przebudowy za pomocą rębni złożonych. Natomiast działania ochronne w PZO polegające na utrzymaniu wyłączenia z użytkowania rębego, dotyczą tylko miejsc występowania płatów siedliska *91I0 (dobrze zachowanej jednolitej świetlistej dąbrowy) w szczytowej części masywu, dla których nie przewiduje się takich zabiegów - nie ma bowiem powodu ani potrzeby naruszania tych płatów naturalnej dąbrowy, która jest cennym przedmiotem ochrony obszaru. Dla pozostałych fragmentów rezerwatu dopuszczono kontynuowanie przebudowy drzewostanu.

Natomiast w stosunku do wątpliwości odnośnie działań ochronnych dla populacji 4096 mieczyka błotnego, ekspert wskazuje, że w obu rozpatrywanych przypadkach mamy do czynienia z działaniami in situ (w pierwszym etapie powinna być to uprawa prowadzona w hali hodowlanej na podłożu pobranym z miejsca występowania roślin macierzystych,

a w drugim etapie w terenie, w miejscach wysadzania do gruntu, które powinny być odpowiednio przygotowane i utrzymywane, tak aby zmniejszyć konkurencję międzygatunkową). Dokładna metodyka działania winna być ustalona przez eksperta w dziedzinie dynamiki populacji roślin klonalnych.

Zgodnie z uwagami zmieniono zapisy działań dla gatunków nietoperzy stanowiących przedmioty ochrony Obszaru, dotyczące zachowania drzew oraz krzewów w bezpośrednim otoczeniu otworów sztolni (w celu utrzymania odpowiednich warunków dolotu nietoperzy do zimowisk) oraz prowadzenie gospodarki leśnej zapewniającej utrzymanie możliwie dużej reprezentacji starodrzewu oraz dziuplastych drzew (w celu zachowania właściwego stanu siedlisk tych ssaków).

W związku ze wskazaniem, iż brak jest metodyki dedykowanej do monitoringu siedliska 6190 Murawy panońskie, dopisano że badanie może być wykonane „według oceny eksperckiej”.

Nie dopisano w części zarządzenia dotyczącej „monitoringu stanu przedmiotów ochrony oraz realizacji celów działań ochronnych” informacji o pominięciu monitoringu przedmiotów ochrony, w przypadku których planuje się weryfikację SDF, gdyż wobec tych przedmiotów nie identyfikowano również zagrożeń, celów działań ochronnych i prowadzenia działań ochronnych. Nie zaplanowano także monitoringu siedliska 6110, dla którego zaplanowano uzupełnienie informacji (realizowanego po zebraniu niezbędnych danych uzupełniających), bowiem zmodyfikowany zapis działania dotyczącego „uzupełnienia stanu wiedzy o przedmiotach ochrony i uwarunkowaniach ich ochrony” winien zapewnić poznanie stanu tego siedliska w ciągu 5 lat obowiązywania PZO, nie ma więc konieczności wykonywania dalszego monitoringu siedliska. Dopisano natomiast terminy realizacji badań w zakresie uzupełnienia stanu wiedzy o przedmiotach ochrony.

Uwagi do projektu planu przekazane przez Regionalną Dyрекcyję Lasów Państwowych we Wrocławiu (zwaną dalej „RDLP”) dotyczyły opisu zagrożenia związanego ze zmniejszeniem lub utratą określonych cech siedliska z uwagi na zbyt małą ilość martwego drewna w płatach siedlisk: 9110 kwaśne buczyny, 9130 żyzne buczyny, *9180 jaworzyny i lasy klonowo-lipowe na stokach i zboczach oraz *91E0 łągi wierzbowe, topolowe, olszowe i jesionowe – wskazując, że stan taki wynika z różnej struktury wiekowej i gatunkowej drzewostanu a także, że ocena ekspertów w trakcie sporządzania PZO była wybiórcza i szacunkowa. Uwagi te nie zostały uwzględnione. Skorygowano jednak przedmiotowy zapis na następujący: „Zbyt mała ilość stojących lub leżących martwych lub obumierających drzew (w niektórych lub w większości płatów siedliska)..(…)”. W ocenie ekspertów wskaźnik

martwego drewna oceniany według parametrów Państwowego Monitoringu Środowiska nie jest osiągnięty w znacznej części płatów leśnych siedlisk przyrodniczych w obszarze.

Zmodyfikowano treść zagrożenia dla siedliska 9170 dotyczącego obcych gatunków inwazyjnych, uznając że faktycznie prowadzone prace nie są głównym czynnikiem powodującym ekspansję m.in. niecierpka drobnokwiatowego. Jako zagrożenie potencjalne wskazano jedynie inwazję gatunków obcych z powodu graniczenia płatów siedliska z obszarami upraw rolnych lub osiedli.

Oдноśnie siedliska 9170 usunięto zagrożenie „B02.02 Wycinka lasu”, bowiem w drzewostanach grądowych stosowana jest rębnia częściowa, a wszystkie zręby są odnawiane. Dodano natomiast potencjalne zagrożenie, którym jest ewentualne pozyskanie drewna ze stanowisk o pełnym, reprezentatywnym składzie gatunkowym, bogatej strukturze wiekowej i piętrowej, bowiem takie działanie prowadzi do pogorszenia stanu siedliska. Oдноśnie 9180 usunięto istniejące zagrożenie dotyczące obcych gatunków inwazyjnych oraz sztucznych nasadzeń, a także przeniesiono zagrożenia dotyczące martwego drewna z istniejących do potencjalnych.

Uwzględniono wskazanie dotyczące usunięcia zagrożenia ze strony leśnictwa oдноśnie stosowania substancji chemicznych mogących wpływać niekorzystnie na nietoperze, biorąc pod uwagę przyjęte zasady stosowania takich środków na terenie nadleśnictw wynikające z wewnętrznych przepisów RDLP oraz wprowadzonej zewnętrznej certyfikacji.

Uwagi dotyczące siedliska *91I0 ciepłolubne dąbrowy - w stosunku do prowadzonych zadań ochronnych dla rezerwatu „Góra Radunia” - w znacznej części są analogiczne do kwestii, które podnosił GDOŚ. Jak wynika z wskazanego wyżej stanowiska tut. organu, nie stwierdzono sprzeczności pomiędzy działaniami wynikającymi z projektu planu a zadaniami ochronnymi rezerwatu, lecz dla pełnej czytelności dodano do opisu działania PZO wskazanie, że możliwe jest dalsze prowadzenie przebudowy drzewostanów, poza właściwie wykształconymi płatami ww. siedliska.

Dla wszystkich działań, które są planowane w obrębie rezerwatów, zgodnie z sugestią RDLP wskazano organ sprawujący nadzór nad obszarem Natura 2000 i rezerwatem przyrody jako pierwszy na liście podmiotów odpowiedzialnych za ich wykonanie.

Do wskazanych w PZO obszarów wdrażania działań przewidzianych dla muraw 6190, 6210 i ścian skalnych 8220 dopisano wyraz „część” przed adresami wydzieleń leśnych.

Nie uwzględniono natomiast uwagi o korektę zapisów podmiotu odpowiedzialnego dla zadań odnoszących się dla siedlisk nieleśnych w stosunku do zadania związanego z umieszczeniem

tablic zakazujących składowania odpadów w obrębie kamieniołomu, uznając że powyższe zadanie jak i samo usuwanie odpadów są to zadania zarządzającego terenem.

Przedłożone uwagi dotyczyły również zapisów związanych z działaniami ochronnymi dla siedlisk leśnych: 9110 kwaśne buczyny, 9130 żyzne buczyny, *9180 jaworzyny i lasy klonowo-lipowe na stokach i zboczach oraz *91E0 łągi wierzbowe, topolowe, olszowe i jesionowe. Wskazano na konieczność wykonywania w następnych latach zabiegów gospodarczych, które będą służyć ochronie siedlisk. Ponadto wskazano, iż zapis dotyczący niepominiowania udziału martwego drewna będzie trudny do zrealizowania z uwagi na zróżnicowanie wiekowe drzewostanu, wskazania planu urządzenia lasu oraz efekty przyrodnicze. Zaproponowano zapisy, które nie zawierają szczegółowych wskazań na temat składu gatunkowego drzew w poszczególnych typach siedlisk oraz ilości martwego drewna, natomiast wskazano wpisanie w zarządzeniu informacji o przyjęciu w kolejnym planie urządzenia typów drzewostanów zgodnych ze składem siedliska. Powyższe uwagi uwzględniono częściowo. W szczególności zmieniono zapisy dotyczące ilości martwego drewna, ze wskazaniem na konieczność zachowania jego istotnych dla siedliska ilości. Nie uwzględniono uwagi dotyczącej wpisania informacji o nowym planie urządzenia lasu, ponieważ będzie on podlegał strategicznej ocenie oddziaływania na środowisko i na tym etapie będzie oceniany jego wpływ na obszar Natura 2000.

W stosunku do siedliska *9180 jaworzyny i lasy klonowo-lipowe na stokach i zboczach w związku z brakiem stwierdzonych zagrożeń istniejących, jako podstawowe działanie wskazano utrzymanie wyłączenia z użytkowania rębego płatów siedliska zachowanych w stanie naturalnym lub zbliżonym do naturalnego, zlokalizowanych w kulminacyjnej części masywu góry Ślęży w obrębie i poza rezerwatem przyrody „Góra Ślęży”. Jednak zgodnie z uwagą RDPL dopuszczono ograniczoną możliwość wykonywania działań gospodarczych wynikających ze wskazań sanitarnych lub bezpieczeństwa, a także usunięto działanie polegające na usuwaniu gatunków obcych z drzewostanu. Odrzucono sugestię wykreślenia wydzieleń położonych w obrębie ww. rezerwatu przyrody z działań mających na celu zachowanie zasobów martwego drewna, z uwagi na fakt, iż cele rezerwatu nie stoją w sprzeczności z wskazanym działaniem (w rezerwacie nie pozyskuje się drewna).

Przyjęto uwagi dotyczące działań dla gatunków nietoperzy 1308, 1323 i 1324 wskazujące, aby na pierwszym miejscu wśród podmiotów odpowiedzialnych za wdrażanie działań był organ sprawujący nadzór nad obszarem, a także dodano adresy leśne lokalizacji otworów (szybów) sztolni stanowiących zimowiska nietoperzy (nie są zlokalizowane w granicach rezerwatu jak to wskazuje błędnie Nadleśnictwo). Zmodyfikowano również zapisy działań

dotyczących zachowania drzew oraz krzewów w bezpośrednim otoczeniu otworów sztolni oraz prowadzenia gospodarki leśnej, sprzyjającej poprawie stanu siedlisk nietoperzy (żerowisk).

Uwzględniono uwagi dotyczące gatunków motyli 1060 i 6177 poprzez wskazanie adresów leśnych oraz wskazanie na pierwszym miejscu wśród podmiotów odpowiedzialnych za wdrażanie działań organu sprawujący nadzór. Siedliska tych motyli położone są poza granicami rezerwatu przyrody „Łąka Sulistrowicka”.

Usunięto w całości działanie dotyczące uzupełnienia wiedzy w stosunku do siedliska 8220 polegające na ustaleniu lokalizacji płatów siedlisk i ich wyłączenia z powierzchni wydzieł leśnych. Było to błędnie sformułowane działanie, bowiem lokalizacja ww. siedlisk została rozpoznana podczas wizji terenowych na potrzeby tworzenia projektu planu. Pozostawiono jedynie rozpoznanie miejsc występowania 4066 zanokcicy serpentynowej *Asplenium adulterinum*, zanokcicy ciemnej *Asplenium adiantum-nigrum* oraz kwalifikacja stanowisk siedliska 8220 do odpowiednich podtypów.

Projekt zarządzenia został na podstawie art. 59 ust. 2 ustawy z dnia 23 stycznia 2009 r. o wojewodzie i administracji rządowej w województwie (Dz. U. Nr 31, poz. 206 ze zm.), uzgodniony przez Wojewodę Dolnośląskiego w dniu 7 lipca 2014 r.